

[Borgbjerg.]

Vi behøver saamænd for Øjeblikket ikke nogen Skuffe. Det ærede Medlem mente, at den forrige Kirkeminister behøvede det. Jeg har nævnt, hvad Formaalet var: en udstrakt Fredshaand den Gang under en tilspidset kirkepolitisk Situation. Men jeg tror saamænd ikke, at det for Socialdemokratiet i Fremtiden vil være saadan, at der for os opstaar flere Vanskeligheder end f. Eks. for det radikale Venstre og dets Regering, hvis den nogen Sinde maatte være takkelig her i Landet i Fremtiden. Jeg tror ikke, at Forholdet for os vil blive besværligere end for det ærede Medlem og hans Parti, hvis de skulde danne Regering. Tværtimod. Men Forholdene kan saamænd ogsaa blive besværlige for Venstre og for en konservativ Regering. Der er ikke det mindste i Vejen derfor, fordi der stadig er den lurende Fare, at rent indre kirkelige Spørgsmaal kan slaa over og blive politiske Kampspørgsmaal til lige ubodelig Skade for Statslivet, det politiske Liv og det kirkelige og kristelige Liv.

Det ærede Medlem sagde, at man kunde gaa en anden Vej. Han troede ikke paa, at der her blev givet et Stød frem. Man kunde gaa en anden Vej. Hvert Parti kunde indbringe Forslag i Overensstemmelse med sin Opfattelse. De konservative havde jo et gammelt Forfatningsforslag liggende i den store Kirkekommission fra Aarhundredets Begyndelse. Vi havde ogsaa vore Tanker. Vi kunde indbringe Forslag derom. Venstre og de Radikale kunde gøre det samme.

Tror det ærede Medlem i fuldt Alvor, at vi derved hurtigere vilde komme til et positivt Resultat, der kunde opnaa en saadan Samstemning indenfor Rigsdag og Regering, at det kunde fremmes i Livet? Tror det ærede Medlem virkelig, at denne Vej vilde være hurtigere end den, som vi nu indbyder alle kirkelige og politiske Retninger til: et Aars Tid eller to at sætte sig til at tale om Tingene i et Udvalg? Jeg tror ikke, at det ærede Medlem for Alvor kan tro det. Vi kunde stadig ligesom ved de radikale Kirkeforslag faa en akademisk-teoretisk Debat. Det kan vi blive ved med i 30 Aar. Men noget positivt Resultat kommer der ikke ud deraf. Det kan enhver, der har Virkelighedssans, sige sig selv.

Og for øvrigt vil jeg gøre opmærksom paa, at der foregaar noget nyt her ved dette kirkepolitiske Udvalgs Nedsættelse. For det første mødes her Kirkens Repræsentanter og politiske Repræsentanter i en ganske anden Grad end i noget tidligere Udvalg eller Kommission. For det andet kommer

her Socialdemokrater ind. Jeg gør opmærksom paa den historiske Kendsgerning, at Venstre gennem al sin Tid, det vil sige Venstres Ledelse, omhyggeligt har sørgt for aldrig at faa Socialdemokrater med under disse Overvejelser. Jeg ved ikke, hvad Grunden er. Men saadan er det. Der har aldrig siddet Repræsentanter for det danske Socialdemokrati i nogen Kirkekommission eller i noget kirkeligt Udvalg; eller hvad Navn der nævnes kan.

Hvorfor? Man kan anstille forskellige Betragtninger derover. Man kan tænke sig forskellige Grunde. Jeg skal ikke komme ind derpaa. Men jeg vil mene, at det har været en stor Fejl ved disse Kirkeudvalg og disse Kommissioner, at Socialdemokratiet, der dog nu er det største Parti, der repræsenterer — hvor meget er det? — op imod en 40 pCt. af den danske Befolkning, $\frac{4}{10}$, $\frac{2}{5}$ af den danske Befolkning; altsaa en meget væsentlig Del af den danske Befolkning, at denne meget væsentlige Del af den danske Befolkning aldrig, i hvert Fald politisk, har været repræsenteret i et saadant Udvalg.

Jeg tror, det vil have sin store Betydning, og jeg vil mene — man kan være uenig med mig; man kan finde, at det er en paradoksal Paastand — det er min fuldt oprigtige Mening, at Socialdemokratiet her vil have ganske særlige Betingelser for at være det samlende og forsonende Element. — De lo ikke saa stærkt, som jeg næsten havde ventet, De vilde have gjort, fordi det, naar man fremsætter saadanne til Dels paradoksale Bemærkninger, altid er saa umaadelig letkøbt at le deraf. Men De lo netop ikke saa stærkt, fordi De følte, at der under dette Paradoks — det gælder alle Paradokser, de er ikke den hele og fulde Sandhed — var et Sandhedsmoment, fordi vi ikke staar saa udpræget og skarpt som adskillige til den ene eller den anden Side.

Det viste sig ogsaa i 1916, at det Parti, hos hvilket det Udvalg, Kirkeligt Landsforbund med Bistand af Repræsentanter for andre Retninger — den Gang fik nedsat, mødte den største Forhandlingsvillie og Forhandlingsevne, var Socialdemokratiet. Det kan De læse i Beretningen af 1916. Der var ikke nær den Forhandlingsvillie og Forhandlingsevne i de andre Partier, og den var aftagende, indtil den hos det radikale Venstre blev lig Nul; dér vilde man overhovedet ikke ind paa Forhandling. Det kunde de have deres Grunde for; jeg skal ikke komme ind paa, hvorvidt det var rigtigt eller ikke. Men faktisk er